

# ЕТИМОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

## Змістовий модуль № 1

### Тема: Основні поняття та принципи етимології

#### Лекційні модулі

1. Українська етимологія як наука. Мета і завдання курсу. Поняття про історико-етимологічний принцип та етимологічний правопис.
2. Характеристика етимологічних словників та довідників.
3. Методи і принципи етимології.
4. Історико-теоретичні засади етимології.
5. Теоретичні основи народної етимології.
6. Етнолінгвістичний аспект української етимології.

#### Семінарські модулі

1. Поняття про етимологію. Мета і завдання курсу.
2. Історико-теоретичні засади етимології української мови.
3. Структура, наукові засади етимологічних словників української мови та словників слов'янських мов.
4. Методи і принципи етимології. Історико-теоретичні засади етимології.
5. Етимологічний аналіз значень найдавніших слов'янських етнонімів. Етимони української міфології та демонології.
6. Характеристика текстів з етимонами у назвах освітніх установ та побутових реалій.
7. Етимологічна характеристика назв сільськогосподарських культур, рослин, свійських і диких тварин, їжі.
8. Етимологічний аналіз фразеологізмів та власних назв.

#### Модулі самостійної роботи

1. Монофтонгізація дифтонгів та дифтонгічних сполук.
2. Перші українські етимологічні словники.
3. Огляд сучасних праць з етнонімії.

#### Рекомендована література

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. / Л. Г. Авксентьев. – Х.: Вища школа, 1988. –227с.
2. Ажнюк Б. М. Мовні явища як етнокультурна цілісність / О. О. Потебня і проблеми сучасної філології / Б. М. Ажнюк. – К.: Наукова думка, 1992. – 132 с.
3. Безпалько О. П., Бойчук М. К., Жовтобрюх М. А. та ін. Історична граматика української мови. / О. П. Безпалько, М. К. Бойчук, М. А. Жовтобрюх. – К.: Рад. школа, 1962. – 321 с.

4. Белів Л., Белей О. Старослов'янсько-український словник. / Л. Белів, О. Белей. – Львів, 2001. – 287 с.
5. Болтарович З. Є. Народна медицина українців. / З. Є. Болтарович. – К.: Наукова думка, 1990. – 176с.
6. Булаховський Л. А. Питання походження української мови. / Л. А. Булаховський. – К.: Наукова думка, 1956.
7. Вартаньян З. А. Путешествие в слово. / З. А. Вартаньян. – М.: Просвещение, 1982. – 98 с.
8. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов // За ред. Мельничука О. С. – К.: Наукова думка, 1966. – 278 с.
9. Голан Ариэль. Миф и слово. / А. Голан. – М.: Русская литература, 1993. – 206 с.
10. Горяев Н. В. Сравнительный этимологический словарь русского языка / Н. В. Горяев. – Тифлис, 1896. – 359 с.
11. Гридина Т. А. Проблемы изучения народной этимологии. Пособие к спецкурсу. / Т. А. Гридина. – Свердловск, 1989. – 87 с.
12. Гринченко Б. Д. Словарь украинского языка. – Т. I-IV. / Б. Д. Гринченко. – К., 1907-1909.
13. Гринчишин Д. Г. Явище субстантивації в українській мові. / Д. Г. Гринчишин. – К.: Наукова думка, 1965. – 129 с.
14. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. – Т. I-IV. / В. Даль. – М.: Просвещение, 1955.
15. Дворецкий И. Х. Древнегреческо-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – М., 1958.
16. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття». – К.: Райдуга, 1994.
17. Довбня Л. Е. Молоде та зелене (Семантичні зміни праслов'янських прикметників, що позначають колір, у російській, українській та чеській мовах/ Л. Е. Довбня // Відродження. – 1994. – №2. – С.71-73.
18. Довбня Л. Е., Нагаївська К. В. Чому кажемо коза – козеня, але вівця – ягня / Л. Е. Довбня. // Відродження. – 1996. – №1. – С. 76-77.
19. Донских О. А. К истокам языка. / О. А. Донских. – Новосибирск: Наука, 1988. Енциклопедія українознавства. – Т. 1-2 – Львів: Видавництво «Молоде життя», 1993.
20. Этимологический словарь славянских языков. – М.: Наука, 1963.
21. Етимологічний словник української мови. –Т. 1-3. – К.: Наукова думка, 1982-1986.
22. Этимология. Исследования по русскому и другим языкам / Отв. редактор О. Н. Трубачев. – М.: Наука, 1968.
23. Этимология. – М.: Наука, 1964. –137с.
24. Этимология. – М.: Наука, 1965. –148с.
25. Этимология. – М.: Наука, 1976. –196с.
26. Івченко А. Українська народна фразеологія: ареали, етимологія. / А. Іванченко. –Х.: Око, 1996. –

27. Касарес Х. Введение в современную лексикографию. / Х. Касарес. – М.: Издательство иностранной литературы, 1958.
28. Коваль А. П. Слово про слово. / А. П. Коваль. – К.: Рад. школа, 1986.
29. Кожуховська Л. П. Про роботу з фразеології / Л. П. Кожуховська. – Українська мова і література в школі. – 1998. – № 1. – С. 25.
30. Колесов В. В. Мир человека в слове Древней Руси. / В. В. Колесов. – Ленинград, 1986.
31. Кононенко В. І. Рідне слово. / В. І. Кононенко. – К.: Богдана, 2001.
32. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. / М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 367 с.
33. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. / М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 463 с.
34. Леута О. І. Старослов'янська мова. / О. І. Леута. – К.: Вища школа, 2001. – 255 с.
35. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. Ярцева В. Н. – М.: Советская энциклопедия, 1990.
36. Мельничук О. С. Принципи укладання етимологічного словника української мови / О. С. Мельничук. – Мовознавство. – 1967. – № 2. – С. 31-39.
37. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу / Іларіон Митрополит. – К.: Обереги, 1992.
38. Навчально-виховна концепція вивчення рідної (державної) мови // Дивослово. – 1994. – № 7. – С. 11-27.
39. Огієнко Іван. Історія українського правопису / Іван Огієнко. // Історія літературної мови. – К.: Наша культура і наука, 2001.
40. Отхупщиков Ю. В. К источкам слова / Ю. В. Отхупщиков. – М.: Просвещение, 1986.
41. Пизани В. Этимология. История – проблемы – метод. / В. Пизани. – М.: Издательство иностранной литературы, 1956.
42. Плачинда С. П. Словник давньоруської міфології. / С. П. Плачинда. – К.: Укр. письменник, 1993.
43. Повість минулих літ. – К.: Веселка, 1993.
44. Потапенко О. І. Всеслов'янська молитва / О. І. Потапенко. // Відродження. – 1996. – № 6. – С. 14.
45. Потапенко О. І., Кузьменко В. І. Шкільний словник з українознавства / О. І. Потапенко, В. І. Кузьменко. – К., 1995.
46. Потапенко О. І. Цікаве мовознавство / О. І. Потапенко. – Біла Церква, 1996.
47. Польсько-російсько-український словник / Упорядники Левінська С. Й., Старак Т. В. – К. – Львів, 1991.
48. Словарь античности // Пер. с немецк. – М.: Прогресс, 1989.
49. Словник іншомовних слів. – К.: Наукова думка, 2000. – 208 с.
50. Словник символів культури України / За заг. ред. В. П. Конура, О. І. Потапенка. – К.: Міленіум, 2002.
51. Слов'янська міфологія. Хроніка 2000 // Наш край. – Вип. 1. – К., 1992.

- 52.Скляренко В. Т. Етимологічні розвідки/ В.Т. Скляренко // Мовознавство. – 1994. – № 4. – С. 23-28.
- 53.Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К.: Наукова думка, 1973.
- 54.Скуратівський В. Місяцелік / В. Скуратівський. – К., 1993. – 125 с.
- 55.Соссюр Ф. Труды по языкознанию. Курс общей лингвистики / Ф.Соссюр. – М.: Прогресе, 1977.
- 56.Степанов Ю. С. Несколько гипотез об именах букв славянских алфавитов в связи с историей культуры / Ю. С. Степанов // Вопросы языкознания. – 1991. – № 1. – С. 19-24.
- 57.Трубачев О.Н. История славянских терминов родства й некоторых древнейших терминов общественного строя / О. Н. Трубачев. – М., 1959.
- 58.Трубачев О. Н. Новые этимологические словари славянских языков/ О. Н. Трубачев // Вопросы языкознания. –1958. – №4. – С. 11-17.
- 59.Трубачев О. Н. Реконструкция слов и их значений/ О.Н. Трубачев // Вопросы языкознания. – 1980. – №3. – С. 7-13.
- 60.Трубецкой Е. Избранные произведения / Е. Трубецкой. – Ростов, 1998.
- 61.Ужченко В.Д., Авксентьев Л.Г. Українська фразеологія. / В. Д. Ужченко, Л. Г. Авксентьев. – Х.: Основа, 1990.
- 62.Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму / В. Д. Ужченко. – К.: Рад. школа, 1988.
- 63.Українська мова. Енциклопедія. – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.ГТ. Бажана, 2000.
- 64.Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. / М.Фасмер. – Т. 1-4. – М.: Прогресе, 1986.
- 65.Хабургаев Г. А. Старославянский язык. / Г.А. Хабургаев. – М.: Просвещение, 1986. – 288с.
- 66.Шанский Н., Иванов В., Шанская Т. Краткий этимологический словарь русского языка. / Н. Шанский, В. Иванов, Т. Шанская. – М.: Просвещение, 1975. – 246 с.